

efter, at han skrev sin banebrydende bog om hekseprocesserne i Essex, foreslået, at det kan være produktivt at studere tre frem for to 'cases', som Louise Kallestrup har gjort. Faren ved at benytte to 'cases' er, at den ene anses for at være normen, mens den anden er en afvigelse. Det er helt klart, at det inden for historieforskningen indebærer nogle alvorlige udfordringer. Forskerne skal i mange tilfælde være i besiddelse af overordentlig gode sprogkunderskaber, men også kravet til generel historisk viden øges. Det er ikke nok som i dette tilfælde at være velbevandret i dansk og italiensk historie i alle fagets facetter, men det skal forskeren også være inden for et tredje geografisk område. Her skal det ovenfor citerede værk af Gunner Knutsen *Servants of Satan* påberåbes, eftersom han s. 1 skriver, at »Valencian courts were told of defendants who sought love and money by controlling demons.« Kærlighedsmagi var således ikke udtryk for en forskel mellem Danmark og Italien, da den også dominerede i det østlige Spanien. Da både katolikker og lutheranere anså fænomenet som dæmonisk sin oprindelse, var det altså ikke udtryk for forskelle i den religiøse opfattelse. Uden at ville hævde, at det er løsningen, skal jeg ikke desto mindre gøre opmærksom på, at Valencia tilhørte den del af det spanske kongerige, der – ligesom Orbetello i det 15. århundrede – havde ligget under kongeriget Aragon. Endnu en gang viser det sig, at hekse- og trolddomsprocesserne er langt mere intrikate, end de forekommer at være ved første øjekast.

Louise Kallestrups bog og ikke mindst hendes ambition om at drive komparative studier bevidner, at den skandinaviske heksetrosforskning stadig indtager en fremtrædende plads inden for den internationale forskning.

Jens Chr. V. Johansen

STEFANO MINIATI: Nicholas Steno's challenge for truth. Reconciling science and faith. Milano 2009, FrancoAngeli. 332 s. 30 EUR.

Denne omfangsrige idehistoriske afhandling om videnskab og tro hos Niels Steensen er skrevet af en yngre italiensk videnskabshistoriker. Han stiller sig den opgave at analysere Steensens videnskabelige og religiøse udvikling under ét, dvs. ikke alene fra start til slut, men også i den gensidige påvirkning mellem de religiøse og naturvidenskabelige komponenter i hans tanke. Det er et ambitiøst projekt, som han bygger på et grundigt kendskab til alle Steensens videnskabelige og religiøse skrifter og til stort set hele den eksisterende sekundærlitteratur. Skønt

bogen er skrevet på engelsk, forudsætter den også af læseren kendskab til latin, italiensk og fransk. Sågar dansk citeres, dog kun i fodnoterne! Bogen er disponeret i otte kapitler, der efter en temmelig lang indledning følger Steensens liv og skrifter fra studieårene i 1650'erne i København til tiden som apostolsk vikar i Hannover tyve år senere. Konklusionen lyder, at Niels Steensen i udpræget grad var en kristen videnskabsmand, der holdt afstand både til den benhårde empirisme à la Galilei og til den altomfattende systembygning à la Descartes. Religiøs tro og naturvidenskab er hos Steensen adskilte, men hinanden gesidigt befrugtende sfærer, hvor man på begge felter kan finde klare paralleller i hans tænkning. Miniati forfægter altså i udpræget grad et enhedssyn på Steensens liv og værk, hvor mange andre mere fokuserer på brudlinjerne. Der er dog flere ting, der svækker overbevisningskraften i hans tolkning. Bogen er nemlig ikke kun mediterræn i den forstand, at alle de romanske sprog forudsættes bekendt – de er jo blot én stor sprogfamilie – men den er også mediterræn i sin bredt anlagte, sine steder snakkende stil, sin noget løse struktur og argumentation og sin tendens til spekulation. Ikke så få steder konstateres det først, at vi om dette eller hint intet eller så godt som intet ved (f.eks. Steensens forhold til den franske jansenisme eller til insektforskeren Swammerdam), hvorefter der funderes videre om mulige årsagssammenhænge, der til sidst fremstår som sikre resultater. I den sammenhæng er det også en svaghed, at forfatteren kun punktuelt og mestendels i noterne tager diskussionen med den bestående forskning op. Sidst, men desværre ikke mindst er bogen skrevet i et halvdårligt engelsk, der ofte gør forståelsen vanskelig, og den skæmmes af en del trykfejl.

Sebastian Olden-Jørgensen

SEBASTIAN OLDEN-JØRGENSEN: Stormen på København 1659. Et københavnsk og nationalt erindringssted gennem 350 år. København 2011, Museum Tusulanums Forlag/Det kongelige Bibliotek. 172 s. 200 kr.

Den læser, som i bogen venter at finde en bloddryppende og spændende skildring af svenskernes mislykkede storm på København natten mellem den 10. og 11. februar 1659, baseret på nye og hidtil ukendte kilder, vil blive sørgeligt skuffet. Olden-Jørgensens bog handler faktisk ikke ret meget om stormen, men derimod om den måde, hvorpå man lige siden har fejret og mindet årsdagen for stormen, hvilket forfatteren med et ord af nyere oprindelse kalder for et »erindringssted«.